

طبیعت مدبره در طبّ ایرانی

دکتر غلامرضا کرد افشاری

دکتر حوریه محمدی کناری

دکتر مریم مقیمی

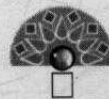
www.ketab.ir

سرشناسه: کردافشاری، غلامرضا، ۱۳۴۹-
 عنوان و نام پدیدآور: طبیعت مدبره در طب ایرانی / غلامرضا کردافشاری، حوریه محمدی کناری، مریم مقیمی؛
 [برای] وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی معاونت طب سنتی، انجمن علمی طب سنتی ایران.
 مشخصات نشر: تهران: غلامرضا کردافشاری، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۲۳۵ ص:، جدول، نمودار.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۹۸۰۹-۲
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: پزشکی سنتی-- ایران.
 موضوع: Traditional medicine-- Iran
 موضوع: درمان طبیعی
 موضوع: Naturopathy
 موضوع: پزشکی جایگزین-- ایران
 موضوع: Alternative medicine -- Iran
 شناسه افزوده: محمدی کناری، حوریه
 شناسه افزوده: مقیمی، مریم، ۱۳۶۰-
 شناسه افزوده: انجمن علمی طب سنتی ایران
 شناسه افزوده: ایران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. معاونت طب سنتی- ایرانی اسلامی
 رده بندی کنگره: R ۱۳۷/۸/۴۲۱۳۹۶
 رده بندی دیویی: ۶۱۰/۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۰۱۹۸۶

www.ketab.ir

جمهوری اسلامی ایران
 وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
 معاونت طب سنتی

انجمن علمی طب سنتی ایران

طبیعت مدبره در طب ایرانی

نگارندگان: دکتر غلامرضا کردافشاری، دکتر حوریه محمدی کناری، دکتر مریم مقیمی
 طراح جلد و گرافیک: صادق جمالی
 نوبت و تاریخ چاپ: اول؛ بهار ۱۳۹۷
 قیمت: ۲۰,۰۰۰ تومان
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۹۸۰۹-۲
 تلفن مرکز پخش: ۰۲۱-۶۶۴۱۴۳۰۴ ۰۹۱۱۱۵۵۲۴۹۶

فهرست مطالب

۶	پیش‌گفتار
۸	مقدمه‌نویسندگان
۱۲	شیوه‌نامه تألیف کتاب
۱۵	فصل نخست: طبیعیات و منطق در دنیای امروز
۲۳	فصل دوم: تاریخچه دیدگاه‌ها درباره انسان و طبیعت
۲۴	تاریخچه مختصر از یونان قبل از میلاد تا دنیای اسلام
۲۸	دیدگاه‌های گوناگون درباره انسان و طبیعت در آئین‌های مختلف
۳۰	انسان و طبیعت در اسلام
۳۶	پیشینه موضوع طبیعت در ایران باستان
۳۷	تاریخچه طبیعت در طب ایرانی
۳۸	اعتقاد به که جهان و همه جهان و قانون حاکم بر آن
۳۸	مفهومی به نام آشا
۴۱	فصل سوم: جایگاه طبیعت و عناصر در نظام هستی
۴۴	فلسفه چیست؟
۴۶	تعریف برخی اصطلاحات فلسفی برگزیده
۵۰	نفس چیست؟
۵۲	چگونگی تکامل نفس انسان
۵۳	رابطه نفس با بدن انسان
۵۵	فصل چهارم: طبیعت چیست؟
۵۹	معنای طبیعت در طب
۶۱	اهمیت طبیعت در طبابت
۶۲	اطبای طب ایرانی در چه مواردی از طب، از طبیعت یاد کرده‌اند؟
۶۵	فصل پنجم: حیطه عمل طبیعت در طب: حفظ سلامت
۶۶	نقش طبیعت در حفظ مصالح بدن
۶۹	نقش طبیعت انسان در جهان هستی
۷۱	نقش طبیعت در حفظ تعادل بدن و تعامل با محیط خارج
۷۴	تمایل طبیعت در حالت سلامت
۷۶	رابطه طبیعت و نبض
۷۸	رابطه طبیعت و هضم غذا
۷۹	رابطه طبیعت و اخلاط و قوا
۸۱	طبیعت و انتخاب غذا و دارو
۸۴	اشتغال طبیعت
۸۸	نقش طبیعت در دفع فضولات بدن
۹۳	طبیعت و اعضای محاذی
۹۴	نقش طبیعت در حفظ صحت و درمان بیماری

فصل ششم؛ حیطة عمل طبیعت در طب؛ درمان بیماری	۹۵
طبیعت درمان گردونی	۹۶
نقش طبیعت در نضج	۹۹
نقش طبیعت در زمان بجران	۱۰۱
نقش طبیعت در استفراغ مواد	۱۰۷
واکنش طبیعت در مقابل سوء مزاج حار و یارد	۱۱۲
طبیعت و انتقال بیماری	۱۱۳
طبیعت ثانویه	۱۱۵
فصل هفتم؛ ابزارهای طبیعت	۱۱۷
ارواح، اعضا و قوا	۱۱۸
حرارت غریزی	۱۲۰
داروهای غذایی و غذاهای دارویی	۱۲۴
دارو	۱۲۴
فصل هشتم؛ مقویات و مضعفات طبیعت	۱۲۹
علامت ضعف طبیعت	۱۳۱
علامت قوت طبیعت	۱۳۲
رعایت سته ضروریه مهمترین عامل تقویت طبیعت	۱۳۳
هوا	۱۳۴
خوردنی ها و آشامیدنی ها	۱۳۶
خواب و بیداری	۱۴۰
احتباس و استفراغ	۱۴۲
حرکت و سکون	۱۴۶
اعراض نفسانی	۱۴۹
سایر مقویات و مضعفات طبیعت	۱۵۶
جدول برخی از مهمترین مقویات اعضای رئیسه و ارواح و قوا و حرارت غریزی	۱۵۹
فصل نهم؛ ضمائم	۱۷۲
ضمیمه ۱: مروری مختصر بر عملکرد برخی از مقویات طبیعت در مقالات روز	۱۷۳
ضمیمه ۲: درمان چند نمونه بیمار	۱۷۸
ضمیمه ۳: خلاصه این کتاب	۲۰۸
منابع	۲۲۳
نمایه	۲۳۵

منبسط بودیم و یک جوهر همه	بی سروبی پا بُدیم آن سـرهمه
یک گهر بودیم همچون آفتاب	بی گره بودیم و صافی همچو آب
چون به صورت آمد آن نور سره	شد عدد چون سایه‌های کنگره
در معانی قسمت و اعداد نیست	در معانی تجزیه و افسراد نیست
اتحاد یار با یاران خوش است	پای معنی گیر، صورت سرکش است
صورت سرکش گدازان کن به رنج	تا ببینی زیر او وحدت چو گنج

مولوی

واژه «طبیعت» هرشنونده‌ای را به یاد گل‌ها و گیاهان و موجودات زنده پیرامون انسان می‌اندازد. این واژه در آثار دانشمندان رشته‌های مختلف از جمله فلسفه و طب به کار رفته است. طبیعت در عربی از ریشه طبع مشتق شده و آن گونه که در کتاب‌های لغت ذکر شده است، این ریشه به معنای پذیرفتن صورت و نقش‌پذیری است و با کلماتی مانند «نقش» ارتباط معنایی دارد. حتی این واژه، گاه به عنوان نقش یا خصوصیتی عارضی که در شیء معینی روی می‌دهد نیز به کار می‌رود. به عنوان مثال زنگاره‌ای که بر شیء فلزی از قبیل شمشیر نقش می‌بندد، به همین نام خوانده شده است. یکی از پرکاربردترین معانی واژه طبیعت در آثار فیلسوفان متقدمی چون ارسطو مشاهده می‌شود که از آن با عنوان Physis نام برده شده و در انگلیسی به کلمه Nature ترجمه شده است. Physis در لغت لاتین، مستولی بودن و حاکمیت و سیطره داشتن معنا می‌دهد و بسیاری از فیلسوفان از این کلمه به معنی کل عالم وجود یاد کرده‌اند. (۱-۳)

در کتب طب ایرانی طبیعت معانی دیگری هم دارد. یکی از آن معانی «قوه مدبره» یا «طبیعت مدبره» می‌باشد که کاربرد طبی آن در بدن انسان، بسیار مورد توجه دانشمندان طب ایرانی بوده است. چنان‌که ذکر شد کلمه «طبیعت» یک لفظ کلی دربرگیرنده عالم هستی است و با اضافه شدن کلمه «مدبره» به آن صفتی گویا برای آن تصور شده است. از سوی دیگر واژه «طبیعت مدبره» در کتب طب سنتی بیشتر در مورد بدن انسان مورد استفاده قرار گرفته است و انسان نیز جزئی از کل عالم هستی است. بنابراین در ابتدا برای رمزگشایی و فهم معنی و مفهوم طبیعت، یک سوال اساسی مطرح می‌شود و آن سوال این است که آیا طبیعت عالم هستی و طبیعت مدبره‌ای که از کاربرد طبی آن در انسان در کتب طب سنتی یاد شده با هم رابطه‌ای دارند؟ یا این تنها یک اشتراک لفظ است؟